

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2481 โดยความเห็นชอบของรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งมีนโยบายต้องการส่งเสริมวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ให้ก้าวหน้า ในเวลานั้นมหาวิทยาลัยที่พร้อมจะเปิดทำการสอนได้ก็มีอยู่ 2 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แต่ในที่สุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ได้รับอนุมัติ ให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ขึ้น เมื่อปีพ.ศ. 2482

หลักสูตรหนังสือพิมพ์ที่เปิดสอนขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2482 นั้น เป็นหลักสูตรการหนังสือพิมพ์ ในระดับอนุปริญญา สังกัดคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยรับนิสิตที่สำเร็จอักษรศาสตร์ปีที่ 2 เข้าเรียนต่ออีก 1 ปี สำเร็จแล้วได้รับอนุปริญญาวิชาการหนังสือพิมพ์

ต่อมา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีมติให้ยุติการสอนในแผนกวิชาการหนังสือพิมพ์ไว้ชั่วคราว เพราะมีคนเรียนน้อย ในปีพ.ศ. 2483 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้เปิดสอนในแผนกกลางคืน เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตร 3 ปี ผู้สมัครเรียนจะต้องมีคุณวุฒิจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 6 ตามหลักสูตรกระทรวงธรรมการหรือเทียบเท่า ดำเนินการสอนอยู่ได้ 3 ปี จึงยกเลิกการเรียนการสอนแล้วมาเปิดใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2487 แต่ครั้งหลังนี้ทำการสอนอยู่ได้เพียงครึ่งปีก็เลิกไป ทั้งนี้เนื่องจากมีภัยสงคราม การเปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ ในแผนกกลางคืนในระยะเวลาดังกล่าวนี้ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ในยุคนั้นพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเนื้อหาของหลักสูตร วิธีการสอน และความเชี่ยวชาญของอาจารย์ผู้สอน

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงแล้ว การสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ก็ได้เริ่มขึ้น อีกครั้งหนึ่งในปีพ.ศ. 2491 คณะรัฐบาลในขณะนั้นได้มีมติให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์นอกเวลาเรียนปกติ หลักสูตรที่คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนในแผนกกลางคืนนั้น เป็นหลักสูตร 2 ปี

เมื่อเทียบกับหลักสูตรการเรียนวิชาหนังสือพิมพ์ ในแผนกกลางคืนเมื่อปี พ.ศ. 2483 วิชาบางวิชาทางด้านสื่อสารมวลชนได้หายไป เช่น วิชาการแปลข่าวจากโทรเลข วิชาประวัติการหนังสือพิมพ์ แต่มีวิชาใหม่ที่น่าสนใจเข้ามาแทนที่ เช่น ทฤษฎีการโฆษณา เป็นต้น

ต่อมาได้มีการโอนการศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปทำการสอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ โดยพิจารณาให้ เปิดการศึกษาในระดับปริญญาตรี หลังจาก นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งออกไปแล้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ยังเปิดสอนต่อไปถึงปีพ.ศ. 2497 จึงได้ยุติ

หลังจากการเรียนการสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ได้โอนมาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในขณะที่นั้นก็ทำการพิจารณาว่า หลักสูตรวิชาการหนังสือพิมพ์นี้ จะให้คณะใดเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งในครั้งแรกที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้ตกลงให้คณะรัฐศาสตร์รับไปดำเนินการจัดตั้ง แผนกวิชาการหนังสือพิมพ์ขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2497 เป็นต้นไป โดยให้เหตุผลว่าวิชาการหนังสือพิมพ์มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิชาการทางรัฐศาสตร์มาก

ต่อมา เมื่อคณะรัฐศาสตร์ ได้จัดร่างพระราชกฤษฎีกาประกาศระเบียบและหลักสูตร เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ได้ดำเนินการ บันทึกเสนอต่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนั้น เพื่อวินิจฉัยและสั่งการต่อไป ในบันทึกฉบับนี้มีข้อบังคับอยู่ข้อหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยอมผ่อนผันให้นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเข้าศึกษาต่อในแผนกวารสารศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ได้ แต่ต่อมาภายหลังมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่ยินยอมให้โอน ด้วยเหตุผลที่ระดับคุณภาพของผู้เข้าศึกษา ของทั้งสองมหาวิทยาลัยมีพื้นฐานความรู้ไม่เท่ากัน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรับนักศึกษาจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รับนักศึกษาจบมัธยมศึกษาปีที่ 8) เพราะเป็นหลักสูตรปริญญาตรี

ในส่วนที่เกี่ยวกับชื่อวิชาการหนังสือพิมพ์เดิมนั้น คณะรัฐศาสตร์เห็นว่าการแปลคำว่า Journalism หมายถึงวิชาการหนังสือพิมพ์นั้นค่อนข้างแคบไป จึงได้ขอประทานชื่อใหม่จาก พลตรี ศาสตราจารย์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ โดยได้ทรงบัญญัติศัพท์คำว่า Journalism เสียใหม่ว่า "วารสารศาสตร์" หรือ "วารสารประพันธ์" ก็ได้ ทั้งสองคำ ที่ประชุมคณะกรรมการประจำคณะรัฐศาสตร์ในสมัยนั้นตกลงเลือกคำว่า "วารสารศาสตร์" เป็นชื่อแผนกวิชาที่สอนทางด้านหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา

ต่อมามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดตั้ง คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ โดยรวมเอาแผนกวิชาวารสารศาสตร์เข้าไปด้วย จึงเป็นอันว่าแผนกวิชาวารสารศาสตร์เดิมจะอยู่กับคณะรัฐศาสตร์ก็ต้องเปลี่ยนไป หลักสูตรวิชาวารสารศาสตร์ ในระยะเริ่มต้นนั้นเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี

4 ปี และมีลักษณะวิชาไปทางรัฐศาสตร์อยู่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเห็นของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในเบื้องต้นเห็นว่า วิชาการทางหนังสือพิมพ์นี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิชาการทางรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ดำเนินการสอนวิชาวารสารศาสตร์เรื่อยมา โดยมีจำนวนนักศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาไปจำนวนไม่มากนัก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2500 - 2512 มีบัณฑิตที่ จบการศึกษาทั้งสิ้น 268 คน ต่อมาในปีพ.ศ. 2512 แผนกวิชาวารสารศาสตร์ได้ขอแยกตัวออกจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จัดตั้งเป็นแผนกอิสระ ซึ่งมีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัย

ก่อนหน้านั้น เมื่อปีพ.ศ. 2509 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัย อนุมัติให้เปิดหลักสูตรวิชาการหนังสือพิมพ์ในภาคค่ำได้ ความมุ่งหมายของ การเปิดภาคค่ำนี้ก็เพื่อเป็นการส่งเสริม วิทยฐานะของนักหนังสือพิมพ์อาชีพให้สูงขึ้น รวมทั้ง ระดับบริการสื่อสารมวลชนทางด้านหนังสือพิมพ์ และขยายบริการการศึกษาที่เกี่ยวกับ Extension Course ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ต่อมาได้มีการปรับปรุงการศึกษภาคค่ำของแผนกวารสารศาสตร์ใหม่ โดยระงับ การรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์ภาคค่ำตั้งแต่ปีการศึกษา 2512 และเปิดสอนระดับปริญญาตรีแทน แต่ผู้เรียนภาคค่ำจะต้องเรียนถึง 6 ปี และเมื่อศึกษาสอบไล่ได้ครบทุกวิชาตามหลักสูตรแล้ว จะได้รับปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต มีศักดิ์และสิทธิเหมือนกับ วารสารศาสตรบัณฑิต หลักสูตรการศึกษา 4 ปีทุกประการ

ในปีพ.ศ. 2513 แผนกวารสารศาสตร์ ก็ได้รับการยกฐานะเป็น แผนกอิสระวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน การศึกษาวิชาการสื่อสารมวลชนได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ได้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง จนในที่สุดแผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนจึงได้รับการยกฐานะเป็นคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา

ในระหว่างปี พ.ศ. 2507 ในขณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดสอนวิชา วารสารศาสตร์ อยู่ นั้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้ขออนุมัติ สภาการศึกษาผลิตบัณฑิตสาขาวิชา การสื่อสารมวลชนขึ้นในคณะมนุษยศาสตร์ หลักสูตรของสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ที่เปิดในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เน้นหนักไปทางด้าน วิทยุกระจายเสียง และวิทยุวิทยุโทรทัศน์ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2511 สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ก็ได้ยกฐานะขึ้นเป็นภาควิชา การสื่อสารมวลชนในคณะมนุษยศาสตร์

จากจุดเริ่มต้น ตั้งแต่มีการศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2482 จนถึงปัจจุบันนี้มีมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ก็ให้ความสำคัญและขยายการ ศึกษาวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ศาสตร์ทางด้าน นี้ได้กลายเป็นแกนสำคัญของการศึกษาในประเทศไทยไปแล้ว

ทั้งนี้สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ในขณะนิเทศศาสตร์นั้น ถือได้ว่าเป็น สาขาที่ได้รับความนิยมจากผู้เรียนเป็นจำนวนมาก เพราะนักศึกษาสามารถเรียนรู้ในเชิงวิชาการและ ฝึกปฏิบัติในเชิงวิชาชีพ โดยมีทักษะสามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ปัจจุบันได้เปิดสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนอย่างกว้างขวาง โดยได้เปิดสอนในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ใช้ชื่อสาขาสื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ (ใช้ชื่อสาขาสื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กำลังขยายตัวและมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน รวมทั้งงานวิชาชีพด้านนี้ก็เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย ผู้ วิจัยจึงสนใจศึกษา พัฒนาการของศาสตร์ในสาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมึ ความสำคัญต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยผลการวิจัยดังกล่าวจะสามารถนำมาใช้ในการ พัฒนาสาขานี้ให้มีความก้าวหน้าและเหมาะสมกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเรียนการสอนสาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของ มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการหลักสูตรวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต

นิยามศัพท์

พัฒนาการ หมายถึง ประวัติความเป็นมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยของรัฐ หมายถึง มหาวิทยาลัยที่อยู่ในสังกัดของรัฐ และมีชื่อเสียงในการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ ในที่นี้ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเอกชน หมายถึง มหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานโดยเอกชน และมีชื่อเสียงในการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ ในที่นี้ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ศาสตร์วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง หลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

พัฒนาการหลักสูตรวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง ประวัติความเป็นมาของหลักสูตร ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 - ปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนทำให้ทราบถึงจุดอ่อนจุดแข็งและทิศทางของการพัฒนาในอนาคต
2. สามารถวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต